

ANETA WSZELAKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

**ZARZĄDZANIE PORTFELEM KREDYTOWYM BANKU
KOMERCYJNEGO W WARUNKACH OBLIGATORYJNEGO
TWORZENIA REZERW CELOWYCH**

Wprowadzenie

Banki działają w określonych warunkach ekonomicznych, społecznych, politycznych oraz prawnych. Wzrastająca konkurencja banków, a także innych instytucji finansowych, wymusza określone działania, które zmierzają do poszerzenia oferty produktowej banków, a tym samym do pozyskania klienta. Najbardziej dochodową działalnością, ale też bardzo ryzykowną jest działalność kredytowa, która jest ograniczana przez zewnętrzne normy ostrożnościowe. Jedną z nich jest obligatoryjne tworzenie odpisów aktualizujących wartość należności kredytowych, które w bankach stosujących przepisy polskiego prawa noszą nazwę rezerw celowych, a w bankach stosujących Międzynarodowe Standardy Rachunkowości – odpisów z tytułu utraty wartości.

Celem artykułu jest zaprezentowanie zasad zarządzania portfelem kredytowym banku w sytuacji, kiedy banki są zobowiązane tworzyć rezerwy celowe na należności kredytowe.

1. Istota działalności kredytowej banku

Operacje kredytowe są podstawą działalności bankowej. Kredytem nazywa się potocznie środki pieniężne banku pozyskane przez kredytobiorcę do czasowej dyspozycji¹. Prawo bankowe przez umowę kredytową rozumie umowę, na której podstawie bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobior-

¹Por. M. Rajczyk: *Interesy jednostek w bankach komercyjnych*. CHW Comfort, Katowice 1993, s. 107.

cy na czas umowny kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu².

Banki oferują bardzo szeroki wachlarz kredytów, które można pogrupować według różnych kryteriów. Biorąc pod uwagę czas trwania umowy kredytowej, dzieli się kredyty na: krótko-, średnio- i długoterminowe. Najbardziej płynne są kredyty krótkoterminowe. Polskie banki, przyjmując to kryterium, wyróżniają zazwyczaj w swych regulaminach następujące kredyty:

- długoterminowe, których okres spłaty przekracza 1 rok,
- krótkoterminowe, o okresie spłaty nieprzekraczającym 1 roku.

Spośród wymienionych kredytów wyodrębnia się często kredyty średnioterminowe o okresie spłaty dłuższym niż 1 rok, ale nie przekraczającym 5 lat. To kryterium czasowe jest różnie ujmowane w literaturze.

Innym ważnym kryterium podziału kredytów jest przedmiot, czyli przeznaczenie. Według tego kryterium dzieli się kredyty na: obrotowe i inwestycyjne. Kredyty obrotowe są przeznaczone na sfinansowanie środków obrotowych, czyli na bieżące potrzeby związane z prowadzoną działalnością. Są to głównie kredyty krótko- względnie średnioterminowe. W zależności od sposobu ich uruchomienia, mogą funkcjonować, jako: kredyty w rachunku bieżącym i kredyty w rachunku kredytowym. Oprócz kredytów obrotowych, są stosowane długoterminowe kredyty inwestycyjne, przeznaczone na tworzenie nowych oraz powiększanie i modernizację już istniejących zasobów majątku trwałego o charakterze materialnym i finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych o charakterze niematerialnym.

Przyjmując za kryterium formę kredytu, oprócz wymienionych kredytów w rachunku bieżącym i kredytowym, należy wymienić kredyt dyskontowy czy kredyt hipoteczny.

Każdy kredyt bankowy może być udzielony w walucie polskiej lub zagranicznej i w związku z tym wyróżnia się kredyty złotowe i dewizowe.

Klasyfikowanie kredytów według kryterium podmiotowego daje możliwość poznania kręgu klientów banku, korzystających z kredytu, a klasyfikowanie kredytów według kryterium kwotowego – wiedzę o koncentracji kredytów³.

Konkurencja międzybankowa powoduje, iż w portfelu kredytowym każdego banku pojawiają się ciągle nowe produkty kredytowe. W ten sposób banki starają się być coraz bardziej atrakcyjne, a tym samym dywersyfikują ryzyko kredytowe, które nieodłącznie towarzyszy działalności kredytowej.

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. *Prawo bankowe*. DzU nr 72 z 2002, poz. 665 z późniejszymi zmianami, art. 69 ust.1.

³ I. Heropolitańska, E. Borowska: *Kredyty i gwarancje bankowe*, Twigger, Warszawa 2000.

Zarządzanie portfelem kredytowym banku jest trudne, ponieważ regulacje prawne nakazują tworzenie rezerwy celowej na wypadek niewywiązania się klienta z umowy kredytowej.

2. Podstawy prawne i zasady tworzenia rezerw celowych na należności kredytowe

W Polsce tworzenie rezerw celowych na należności kredytowe jest obligatoryjne. Rezerwy są instrumentem zabezpieczającym przed spodziewanymi obciążeniami banku i urealniamy jego wynik finansowy, a zatem bardzo ważne jest ustalenie dokładnych reguł, którymi się rządzi⁴.

Podstawy prawne tworzenia rezerw w Polsce zostały określone w art. 7 ustawy o rachunkowości. Wyrażona w nim zasada ostrożności stanowi m.in., że w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, należy uwzględnić rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń. Należy je uwzględnić także wtedy, gdy zostaną one ujawnione między dniem bilansowym a dniem rzeczywistego zamknięcia ksiąg rachunkowych⁵. W art. 3 ust. 1 pkt. 21 rezerwy określa się jako zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne⁶. Rezerwy są zatem rodzajem zobowiązań i jako kategoria zobowiązań stanowią wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, powodujący wykorzystanie posiadanych lub przyszłych aktywów⁷. Od klasycznych zobowiązań, różni rezerwy nieokreślony dokładnie termin wykonania świadczenia związanego z rezerwą oraz szacunkowe ustalanie jej wartości.

Przedstawiona definicja jest zbieżna z definicją rezerw zawartą w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości (MSR) nr 37 „Rezerwy zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”⁸. Paragraf 7 MSR 37 stanowi, iż standard ten definiuje rezerwy wyłącznie jako zobowiązania i w związku z tym inne pozycje, np. korekty wartości aktywów nie obejmują pojęcia rezerw. To stanowisko jest również zgodne z art. 20 Dyrektywy IV Rady EWG z dnia 25 lipca 1978 roku, który stanowi, iż wszelkie zmiany zachodzące w składnikach majątku należy

⁴ J. Wójcik: *Rezerwy w bankach. Teoria i praktyka*. C.H.Beck, Warszawa 2007.

⁵ Por. Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości. DzU z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późniejszymi zmianami, art.7.

⁶ Por. *Ibidem*, art. 3 ust.1 pkt.21.

⁷ Por. *Ibidem*, art. 3 ust.1, pkt. 20.

⁸ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, w: Rozporządzenie (WE) 1126/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 listopada 2008r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) oraz *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*. Przekł. Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.

zaliczyć do korekt wartości, których nie należy utożsamiać z rezerwami⁹. W związku z tym tworzone w bankach rezerwy celowe nie są rezerwami w dosłownym tego słowa znaczeniu.

W ustawie o rachunkowości i Międzynarodowych Standardach Rachunkowości brak jest definicji rezerw celowych. Jedynie w Załączniku nr 2 do ustawy o rachunkowości, gdzie zawarto wzory sprawozdań finansowych banku, pojawia się określenie „rezerwy celowe”. W wypadku rezerw celowych ustawa o rachunkowości (art. 81 ust.2 pkt 8c) odsyła do stanowiących jej uszczegółowienie innych regulacji prawnych. Rozporządzenie ministra finansów z dnia 1 października 2010 roku odnośnie do zasad rachunkowości banków, definiuje rezerwy celowe jako „(...) odpisy równoważące skutki ryzyka w działalności banku, tworzone na podstawie przepisów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków”¹⁰. Zasady tworzenia rezerw celowych w Polsce wprowadza rozporządzenia ministra finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banku.¹¹ Podstawę tworzenia rezerw celowych stanowi wartość ekspozycji kredytowej (należności kredytowej) bez uwzględnienia utworzonych rezerw celowych, ale z uwzględnieniem przewidywanej, w związku z restrukturyzacją zadłużenia, kwoty umorzenia części ekspozycji kredytowej.

Z punktu widzenia prawidłowości tworzonych rezerw celowych bardzo ważna jest odpowiednia klasyfikacja należności kredytowych. Banki klasyfikują należności kredytowe według stopnia ryzyka i tworzą rezerwy celowe na należności kredytowe zakwalifikowane do kategorii: normalne (pożyczki i kredyty detaliczne - 1,5%), pod obserwacją (1,5%), poniżej standardu (20%), wątpliwe (50%) i stracone (100%).¹² Zgodnie z § 1 ust.1 pkt. 2 rozporządzenia z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banku, rezerwy celowe tworzy się na bilansowe należności z tytułu kredytów i pożyczek, skupionych wierzytelności, czeków i weksli, zrealizowanych gwarancji, innych wierzytelności o podobnym charakterze oraz udzielone zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym i gwarancyjnym, z wyłączeniem:

- odsetek i prowizji, także skapitalizowanych,

⁹ IV Dyrektywa Rady EWG z dnia 25 lipca 1978 roku o rocznych zamknięciach rachunkowych spółek o określonych formach prawnych (78/660EEC) z dalszymi zmianami, art. 20.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków. DzU nr 191 z 2010 roku poz. 1279 z późniejszymi zmianami, § 2 ust.11.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków. DzU z 2008 r. Nr 235 poz. 1589 z późniejszymi zmianami. § 2.1.

¹² Por. *Ibidem*, § 2 ust.1 pkt. 1

- wierzitelności od podmiotów zależnych od banku, jeżeli: zaangażowanie kapitałowe banku w te podmioty jest wycenione metodą praw własności oraz poziom rezerw tworzonych przez te podmioty jest nie niższy niż poziom obliczony zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu¹³.

Banki mogą pomniejszać podstawę tworzenia rezerw celowych o prawne zabezpieczenia kredytu wymienione w rozporządzeniu z dnia 16 grudnia 2008 roku. Jednak katalog tych zabezpieczeń jest ograniczony i nie wszystkie prawne zabezpieczenia kredytu dają stuprocentową podstawę pomniejszenia rezerwy celowej¹⁴. Istnieje grupa prawnych zabezpieczeń, których ustanowienie przez kredytobiorcę oznacza dla banku stuprocentowe pomniejszenie podstawy tworzenia rezerwy celowej, np. zastaw rejestrowy na wierzitelności z rachunku lokaty złożonej w banku posiadającym należność kredytową wraz z oświadczeniem o blokadzie lokaty oraz pełnomocnictwem do pobrania środków z rachunku lokaty. Przyjęcie takich zabezpieczeń jest dla banku bardzo korzystne, ponieważ umożliwia zaliczanie należności kredytowych w części zabezpieczonych wymienionymi formami, niezależnie od wyniku dokonanej klasyfikacji ryzyka, do kategorii należności „normalnych”. Istnieją także prawne zabezpieczenia należności kredytowych, których przyjęcie umożliwia pomniejszenie podstawy tworzenia rezerwy wyłącznie w pewnej wysokości np.: hipoteka pomniejsza o 50 % wartości rzeczoznawcy. Jest też grupa prawnych zabezpieczeń, które poza komfortem banku na wypadek niewypłacalności kredytobiorcy, nie dają korzyści w postaci pomniejszeń podstawy rezerwy celowej¹⁵.

Rezerwy celowe obciążają koszty, a więc wpływają na wynik finansowy banku. Banki zgodnie z zasadą ostrożności nie mogą tworzyć nadmiernych rezerw celowych. Nie są tym w praktyce zainteresowane, ponieważ nie wszystkie rezerwy celowe można uznać za koszt uzyskania przychodów w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych¹⁶, a tym samym nie zmniejszają dochodu do opodatkowania. Rezerwy celowe mogą być zaliczane w koszty uzyskania przychodów tylko po spełnieniu ścisłych rygorów prawa podatkowego.

¹³ *Ibidem* § 1 pkt. 2

¹⁴ Por. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków... op.cit

¹⁵ Por. *Ibidem*; A.Wszelaki: Wykorzystanie rezerw celowych w podejmowaniu decyzji zarządczych w bankach, w: *Zintegrowany system pomiarów dokonań w rachunkowości*, red. H.Buk i A. Kostur, Wyd. Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2009.

¹⁶ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. DzU z 1992r. Nr 21 poz. 86 z późniejszymi zmianami, Art.16.

3. Zasady zarządzania portfelem kredytowym banku za pomocą polityki kredytowej

Zarządzanie portfelem kredytowym banku w sytuacji, kiedy istnieje obowiązek tworzenia rezerw celowych na należności kredytowe, staje się niezwykle trudne. Optymalny portfel kredytowy zależy od splotu różnych czynników zewnętrznych i wewnętrznych z uwzględnieniem także aspektów prawnych i administracyjnych. Optymalny portfel kredytowy wymaga odpowiedniej polityki kredytowej. Pod tym pojęciem należy rozumieć „zespół różnego rodzaju postanowień – celów, wymogów, oczekiwań, jak też zasad, wytycznych, wskazań, zaleceń dotyczących działalności kredytowej banku, określających postępowanie pracowników banku przy udzielaniu kredytów i czynnościach związanych z ich obsługą, mające na celu kształtowanie zamierzonego portfela kredytowego banku o akceptowanym poziomie ryzyka”¹⁷. Ujmowana w stosownych dokumentach treść tak określonej polityki, powinna przewidywać i umożliwiać realizację celów i zadań przewidywanych w strategii banku, które dotyczą działalności kredytowej banku. Polityka stanowi więc zbiór narzędzi umożliwiających realizację działalności kredytowej i zarządzanie portfelem kredytowym. Najważniejsze wymagania i warunki prowadzenia działalności kredytowej i realizacji polityki kredytowej stwarza system prawny, określający między innymi zasady tworzenia rezerw celowych.

Polityka kredytowa powinna być precyzyjnie określona w formie pisemnej, a jej wdrażanie i przestrzeganie spoczywa na zarządzie banku. Wymaga to zapisów w dokumencie „Polityka kredytowa banku” w zakresie następujących zagadnień: segmentacji klientów, struktury portfela kredytowego i kierunków dywersyfikacji, systemu oceny ryzyka kredytowego, kredytów w sytuacji nieregularnej i poziomu rezerw celowych, polityki zabezpieczeń¹⁸.

Najczęściej źródłem strat banku jest ryzyko, związane z działalnością kredytową i koniecznością tworzenia rezerw celowych na należności kredytowe. Problem ten stanowi kluczowe zagadnienie przy wypracowywaniu polityki kredytowej banku. Bank może przyjąć następującą strategię postępowania względem ryzyka kredytowego: strategię konserwatywną, strategię kontrolowanego wzrostu ryzyka czy strategię ofensywną¹⁹. Zarządzanie portfelem kredytowym (należnościami banku) sprowadza się nie tylko do opracowania propozycji polityki kredytowej banku. Należy także na bieżąco określać jej szczegóły, na bieżąco monitorować jej realizację, analizować odchylenia od jej założeń oraz badać przyczyny tych odchyleń.

¹⁷ P. Rose: *Zarządzanie bankiem komercyjnym*, PWE, Warszawa 1999, s.207.

¹⁸ J. Turlej: *Polityka kredytowa banku jako instrument zarządzania ryzykiem kredytowym banku*. „Bank i Kredyt” z 1996 r. nr 7-8.

¹⁹ Szerzej na ten temat piszą: J. Turlej: *Strategia i taktyka zarządzania ryzykiem kredytowym*. „Bank i Kredyt” 1994 r. nr 10.

Właściwe sformułowanie zasad polityki kredytowej nie gwarantuje powodzenia banku w zakresie optymalnego portfela kredytowego. Ważny jest także nadzór nad realizacją polityki kredytowej na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej banku i właściwe zarządzanie ryzykiem kredytowym. Od tego zależy w dużym stopniu stan portfela kredytowego.

Wśród najważniejszych obszarów polityki kredytowej wymienia się:

- a) analizę czynników zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na rozmiary działalności kredytowej np. liczba i wartość łącznie udzielonych kredytów,
- b) kształtowanie struktury portfela kredytowego głównie przez zróżnicowanie decyzji kredytowych, np.:
 - zróżnicowanie operacji w poszczególnych sektorach gospodarki, grupach klientów i obszarach geograficznych np. ograniczanie finansowania w branżach górniczych czy hutniczych,
 - skala zaangażowania: limitowania i dzielenia sum udzielanych kredytów,
- c) określenie kryteriów podejmowania decyzji kredytowych.

Metodologia oceny zdolności kredytowej stanowi istotny element polityki kredytowej banku, ponieważ bank uzależnia przyznanie kredytu od posiadania przez klienta zdolności kredytowej.²⁰ Prawo bankowe przewiduje też możliwość odstąpienia od wymogu posiadania zdolności kredytowej przez kredytobiorcę²¹. Dlatego bank, chcąc zminimalizować swoje ryzyko kredytowe, musi dążyć do uzyskania maksimum informacji o kredytobiorcy i jego sytuacji finansowej. Wybór najlepszej metody oceny zdolności kredytowej i postępowania z ryzykiem kredytowym koreluje z wielkością tworzonych później rezerw celowych, a tym samym wpływa na rezultaty finansowe banku i sposób postrzegania go przez klientów. Sformułowanie optymalnej polityki kredytowej powinno być strategicznym celem każdego banku, gdyż to ona kształtuje równowagę finansową banku. Nie powinno w niej zabraknąć przede wszystkim:

- a) jasno określonych obszarów działalności kredytowej banku oraz rodzajów klientów obsługiwanych przez bank,
- b) organizacji kredytowania,
- c) ustalenia kompetencji decyzyjnych przy udzielaniu kredytów,
- d) instrukcji i regulaminów kredytowania,
- e) metodyki oceny zdolności kredytowej przedsiębiorstw oraz instrukcji w sprawie prawnych zabezpieczeń kredytów,

²⁰ Por. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* ... op.cit. z późniejszymi zmianami, art. 70 ust.1.

²¹ Uzależnienie możliwości udzielenia kredytu podmiotowi nie mającemu zdolności kredytowej od ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia spłaty kredytu i programu naprawczego. Por. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo Bankowe*, ... ,op.cit. , Art. 70 ust.2.

- f) zasad monitoringu kredytowego oraz kwalifikowania należności od kredytobiorców,
- g) zasad zarządzania trudnymi kredytami i tworzenia rezerw celowych,
- h) trybu nadzorowania działalności kredytowej oraz zadań kontroli wewnętrznej banku w obszarze kredytowania²².

Zarządzanie portfelem kredytowym w warunkach obligatoryjności rezerw celowych wymaga od banków przeglądu i klasyfikacji poszczególnych należności kredytowych, a także określenia aktualnego stanu zabezpieczeń poszczególnych kredytów. Zabezpieczenie prawne kredytu może pomniejszać podstawę tworzenia rezerw celowych. W związku z tym banki muszą również ustalić, czy może ono stanowić źródło takiego obniżenia. Zabezpieczenia powinny podlegać stałej obserwacji i ewentualnej weryfikacji wyceny w przypadku obniżenia ich wartości. Przy wyborze zabezpieczeń banki mogą kierować się między innymi: możliwością zwolnienia z tworzenia rezerw celowych, rodzajem kredytu, jego wielkością i okresem kredytowania lub dotychczasowymi zobowiązaniami kredytobiorcy. Banki powinny przyjmować dla pojedynczego zaangażowania kredytowego jednocześnie więcej niż jedno zabezpieczenie, poza tym powinno ono być ustanowione w różnych formach o charakterze osobowym i rzeczowym, w wysokości wartości realizacyjnej, wystarczającej na zaspokojenie całej wierzytelności banku. Jedynie w wypadku rzetelnego i wiarygodnego klienta, wystarczającym zabezpieczeniem może być stan jego rachunku i jego przewidywane obroty na rachunku oraz weksel własny *in blanco*. W innym wypadku kluczowe znaczenie ma przyjęcie prawnych zabezpieczeń, pozwalających na pełne zwolnienie z tworzenia rezerw celowych oraz zapewniających całkowity zwrot wierzytelności z odsetkami i kosztami.

Banki, zarządzając portfelem kredytowym, mają również na uwadze fakt, iż informacje na temat tworzonych rezerw celowych na należności kredytowe są przedmiotem częstych kontroli wewnętrznych i zewnętrznych. Dzieje się tak dlatego, iż rezerwy celowe mogą być wykorzystywane jako narzędzie kreowania pożądanego wyniku finansowego. Obowiązujące przepisy prawne zezwalają na pomniejszanie podstawy tworzenia rezerwy celowej o prawne zabezpieczenia. Jednak ostateczna decyzja w tym względzie pozostawiona jest bankowi. Pomniejszanie podstawy tworzenia rezerw celowych o prawne zabezpieczenia kredytu powoduje zmniejszenie wartości utworzonych rezerw celowych, przy czym nie zawsze ma to pozytywne przełożenie na wynik podatkowy, ponieważ nie wszystkie prawne zabezpieczenia respektuje prawo podatkowe. Niepomniejszanie podstawy tworzenia rezerw celowych o zabezpieczenia służy wierniejszemu obrazowi sytuacji finansowej banku, ale drastycznie obniża jego wynik finansowy.

²² Por. J. Turlej: *Polityka kredytowa banku jako ...* op.cit.

Uwagi końcowe

Jak wynika z rozważań, banki mogą kształtować w pewnym stopniu swój portfel kredytowy za pomocą przyjętej polityki kredytowej, ale ich działanie jest uwarunkowane i obwarowane wieloma czynnikami o charakterze społecznym, ekonomicznym czy prawnym. Rezerwy celowe należą do norm zewnętrznych (regulacji prawnych o charakterze ostrożnościowym), których przestrzeganie narzuca bankom rozporządzenie ministra finansów w sprawie tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków. Rezerwy celowe wpływają na wynik finansowy, obciążając koszty, ale prawo podatkowe w tym zakresie jest dla banków bardzo restrykcyjne. Rezerwy celowe stają się bowiem kosztem uzyskania przychodu dopiero po spełnieniu wielu warunków. Banki, zarządzając portfelem kredytowym, w celu ograniczania wielkości rezerw celowych mogą np. minimalizować kredytowanie branż o podwyższonym ryzyku, zaostriżyć kryteria oceny zdolności kredytowej lub przyjmować zabezpieczenia prawne kredytu, pozwalające na pełne pomniejszenie podstawy tworzonych rezerw celowych i gwarantujących spłatę kredytu wraz z odsetkami.

Literatura

- Dyrektywa IV Rady EWG z dnia 25 lipca 1978 roku *o rocznych zamknięciach rachunkowych spółek o określonych formach prawnych (78/660EEC)* z dalszymi zmianami.
- Heropolitańska I., Borowska E.: *Kredyty i gwarancje bankowe*, Twigger, Warszawa 2000.
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 37 „*Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe*”, w: Rozporządzenie (WE) 1126/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 listopada 2008r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) oraz *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*. Przekł. Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- Rajczyk M.: *Interesy jednostek w bankach komercyjnych*, CHW Comfort, Katowice 1993.
- Rose P.: *Zarządzanie bankiem komercyjnym*, PWE, Warszawa, 1999.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku *w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków*. DzU z 2008r. Nr 235 poz. 1589 z późniejszymi zmianami..
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 roku *w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków*. DzU nr 191 z 2010 roku poz. 1279 z późniejszymi zmianami.
- Turlej J.: *Polityka kredytowa banku jako instrument zarządzania ryzykiem kredytowym banku*, „Bank i Kredyt” z 1996 r. nr 7-8.
- Turlej J.: *Strategia i taktyka zarządzania ryzykiem kredytowym*, „Bank i Kredyt” 1994 r. nr 10.

- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. DzU z 1992 r. Nr 21 poz. 86 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości. DzU z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe. DzU nr 72 z 2002, poz. 665 z późniejszymi zmianami.
- Wójcik J.: Rezerwy w bankach. Teoria i praktyka. C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Wszelaki A.: *Wykorzystanie rezerw celowych w podejmowaniu decyzji zarządczych w bankach*, w: *Zintegrowany system pomiarów dokonań w rachunkowości*, red. H. Buk i A. Kostur, Wyd. Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego, Katowice 2009.

dr Aneta Wszelaki
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Katedra Rachunkowości
ul. Bogucicka 3a, 40-287Katowice

MANAGEMENT OF THE CREDIT PORTFOLIO IN A COMMERCIAL BANK WITH COMPULSORY CREATION OF TARGET RESERVES

Summary

The article presents the problem of management of credit receivables in the situation when banks are compelled to generate connected with them compulsory target provisions. The banks may shape to a certain degree their credit portfolio through implementation of a credit policy but its operation depends upon and is conditioned by many factors. Target reserves belong to external standards whose observance is imposed on banks by the order of the minister of finance relating to setting up of provisions for risks. The target reserves affect financial results, as they increase costs and the financial law is in this case unfavourable for banks. The banks which manage credit portfolio may, for example, – in order to control the volume of target reserves – reduce crediting of high risk ventures or tighten the criteria for assessment of credit standing.

Translated by Aneta Wszelaki